

KİTAP İNCELEMESİ

ÇELİK, HÜSEYİN (2018). DİL VE YENİ MEDYA. İSTANBUL: DOĞU KİTABEVİ

Uğur ÇAKIR¹

Geliş: 12.05.2021 / Kabul: 29.07.2021

"Dil araçların aracıdır, dil olmadan hiçbir bilgiyi kullanmak, onu başkaları için faydalı kılmak mümkün değildir."

John Dewey

Öz

Üniversitelerde kürsü geçmişi diğer sosyal bilimlere göre çok eskilere dayanmayan Yeni Medya alanı günümüzde hızla değişen ve gelişen teknolojinin etkisinde önemli bir disiplin olarak değer kazanmaya devam etmektedir. Bu bağlamda Yeni Medya alanında öğreticilerin ve öğrencilerin yararlanabileceği kaynakların sayısı da her geçen gün nicelik ve nitelik olarak artarak literatüre katkı sağlamaktadır. Bu çalışma, dilin yeni medya üzerinde etkisini kendine has bakış açısıyla ortaya koyan ve kendi sistematliğini literatüre kazandıran "Dil ve Yeni Medya" kitabının incelemesi amacıyla ortaya konulmuştur. Dil kavramın yeni medya ve iletişim üzerine etkisini söz kavramından başlayarak ilkel iletişim araçları ve modern iletişim araçları bağlamında değerlendiren "Dil ve Yeni Medya" kitabı alana bu açıdan kaynaklık etmeyi amaçlayarak, dilin yeni medya konularının öğretiminde izlenen yolları ve nedensellik ilişkisi içinde sonuçlarını ortaya çıkarmayı hedefleyen bir çalışmadır. Kitabın önsözünde belirtilen bazı açıklamalar okuyucular için kitabın hedef kitesini, içeriğini ve amacını ortaya koymaktadır. Kitap, yeni medya ve dil bağlamında araştırmayı konu edinen tüm kitlelere hitap etmektedir. Kitap iki ana bölümden oluşmakta ve ilk bölümde dilin oluşumu-gelişimi üzerine durulmuş, ikinci bölümde ise yeni iletişim teknolojilerinin dili dönüştürme süreci ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dil ve Yeni Medya, Hüseyin Çelik, Yeni Medya, Medya Kuramlar.

Giriş

Bu çalışmada, Hüseyin Çelik'in Dil ve Yeni Medya adlı eseri incelenmiştir.

Kitabın amacı, insanın iletişim için geçmişten günümüze geliştirdiği araçlar; bu araçların dil üzerine, dilin bu araçlar üzerine etkisinin eleştirel ve kavramsal bir

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, ugurcakir93@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1820-4530.

açıyla tartışılması ve ortaya konulması şeklindedir. Kitabın ortaya koyduğu kavramsal çerçeve ve sunduğu ilkeler dilin iletişim ve yeni medya üzerine etkisi üzerinedir. Bu kapsamda kitap, “Dilin oluşumu ve gelişimi ile yeni iletişim teknolojilerinin dili dönüştürme süreci” (s. 12).olarak iki ana bölümde tasarlanmıştır.

Kitabın Yazarı, Doç.Dr. Hüseyin Çelik 1962 yılında Malatya'da doğmuştur. İlk ve Ortaöğrenimini İzmir'de Yükseköğrenimini Ege Üniversitesi Radyo ve Televizyon bölümünde tamamlamıştır. 1999 yılında Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans ve 2009 yılında Gazi Üniversitesi'nde doktora öğrenimini tamamlayarak 2014 yılında Doçent unvanı almıştır. Alanı ile ilgili birçok ulusal ve uluslararası yayını olmakla birlikte aktif olarak araştırmalarına devam etmektedir.

Kitap ilk olarak 2018 yılında İstanbul'da Doğu Kitabevi'nde basılmıştır ve şu ana kadar birinci basımı piyasada bulunmaktadır. Her ne kadar Yeni Medya ve İletişim üzerine literatürden birçok kitap olsa da yazarın bu kitabı, dili temele alarak dilin yeni iletişim araçları ve medya platformları üzerindeki etkisini ve etkileşimini içermesi, dilinin sadeliği ve anlaşılabilirliği, konunun ana bölümlere bölümlerin ise alt başlıklara ayrılarak incelenmesi, örnekler ve kavramsal temellendirmelerinin uyuşması, tarihi ve güncel konulara yer vermesi ve de Türkiye bağlamında yeni medya araçlarının ve internet iletişiminin ön plana çıkarılması bakımından kendine özgü bir yere sahiptir.

Yazarın üslubu okuyucuyu yeni medya, dil veya iletişim alanında bir uzman olarak gören bir ön kabulle hareket etmediğini gösteriyor. Yazar kavramsal çerçeve ve tartışmalarını sunarken terimlerin ve akademik kavramların kısa bir açıklamasını yaparak metnin okunurluğunu arttırmaktadır. Ayrıca, kitabın önsöz ve arka kapak yazısında kitabın nelerden bahsedeceği ile ilgili kısa ve yalın bir özete değinmesi her kesimden okuyucunun anlayabileceği yalınlık ve kitaba olan araştırma merakını arttırmaktadır. Yazarın kitap yazımında başarılı olduğu yönlerinden birisi, kitabı anlamsal bütünlüğe uygun bir şekilde bölüm ve alt başlıklara ayırmış olmasıdır. İlk bölümlerde dilin tarihsel gelişimi, iletişim teknolojileri ile ilişkisi ve dilin elektronikleşmesi konusunda genel bir inceleme imkanı sunan yazar daha sonraki bölümde günümüzde medya iletişim alanında tartışmalı sorunlardan olan internet haberciliği, sosyal medya ve felsefi çerçeve üzerinde aydınlatmalar ve açıklamalar sunduğunu adım adım, hem anlamsal bir bütünlük içinde hem de problemsel olarak ele alıp işleridir. Açıklamalarda belirtildiği gibi, yazarın eserindeki temel amaçlarından birincisi dilin oluşumu ve tarihsel gelişiminin bir bütünlük içinde açıklanması önemine dikkat çekmesi, ikincisi ise dilin iletişim teknolojilerine,

iletişim teknolojilerinin dilin üzerine etkisine dair farkındalık yaratmasıdır. Bu kapsamda, yazar ele aldığı konulara örnek olarak seçtiği günümüz iletişim araçlarını (internet haberciliği, sosyal medya, gazetecilik gibi) okuyucuya sunarken tarihsel ve kavramsal bir yaklaşım ile etik bir duyarlılıkla detaylandırarak dikkat çekici bir akıcılık yakalamıştır. Ayrıca, eserin sonuç bölümünde başlığın "Son Yerine" olarak atılması yazarın yeni medya alanında ve dil konularında fütürist bir bakış açısına sahip olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Kitap ile ilgili bu genel ve giriş niteliğindeki değerlendirmelerin tam olarak neyi kastettiğini daha detaylı görebilmek için incelenen çalışmanın bölümlerini kendi içinde kısaca tartışmanın faydalı olacağı açıktır. 2 ana bölüm ve 8 alt bölümden oluşan bu kitabın incelemesini bölümler üzerinden açıklamalı bir şekilde analizinin sunulması hedeflenmiştir.

Birinci Bölüm: Dil ve Yeni Medya

Dil insanlığı yalnızlıktan kurtaran ve çevresi ile etkileşime geçmesini sağlayan hayati bir araçtır. Bu bölümde yazar dilin tarihsel gelişimini, etkilediği disiplinleri ve evrimini tarihsel bir bakış açısı ve güncel örneklerle sunmaya çalışmıştır. "İnsan doğa üzerindeki egemenlik mücadelesine söz ile başlamış, başarılı oldukça bunu yazı ve kitle iletişim araçlarıyla daha etkin şekilde yapmaya başlamıştır." (s.17). Kitabın bölüm girişinde yer alan bu cümle yazarın dil gelişimi ve iletişime etkisi ile ilgili görüşünü özetler niteliktedir. Bu bölüm iki alt bölümden oluşmaktadır.

1. Dil ve Yeni İletişim Teknolojiler: Bu alt bölümde yazar insanlığın bilinen tarihinden itibaren dilin iletişimdeki rolünü, makineleşme ile dilin iletişim araçlarının çeşitlenmesini ve bunun sonucunda ortaya çıkan sosyolojik sorunlarla ekonomik yaklaşımları yalın, sadece ve anlaşılır bir dil ile okuyucularına sunmaktadır.

2. Dil, Söz, Yazı: Dilin Elektronikleşmesi: Bu alt bölümde yazar dilin ortaya çıkan sanayi devrimi ve gelişen teknoloji ile değiştiğini, iletişim kanallarının çeşitlendiğini ve var olan durumların yani dilin aktarım sürecinin toplumsal olarak değiştiğine değinmektedir. Ayrıca teknoloji ile birlikte duyuların farklılaştığını birden fazla duyuya hitap eden medya ve dil etkileşiminin metinlere ve kullanılan kanallara göre insanda hissettirdiklerinin farkındalığına vurgu yapmıştır. Dinsel metinlerin, sosyopolitik metinlerin ve hatta edebi metinlerin dili iletimindeki özelliklere ve duyular üzerinde bıraktığı etkilere yalın-anlaşılır bir şekilde açıklamalar yapmaktadır.

Sonuç olarak, yazar kitabın ilk bölümünde dil gibi hayati öneme sahip bir kavramın insanın tarihsel gelişimi boyunca nasıl ortaya çıktığını ve geliştiğini tarihsel bir süreç

ve tümevarımsal bir yaklaşımla ele aldığı ortaya çıkmaktadır. Dilin iletişim araçlarına katkısı ve ortaya çıkan sanayileşme ile bu gelişimin dile etkisinin birbirine sarmal bir döngü içinde bağlandığı ve sosyolojik olarak ortaya çıkan yeni durumun bakış açısı okuyuculara iletmeye çalışılmıştır.

İkinci Bölüm: Dilin Yeni Medya İle Dönüştürülmesi Süreci

İlk bölümün ardından bu bölümde yazar dilin yeni medya ile farklı bir boyuta geçmesi ve günümüzde gelişen internet teknolojilerinin dilin iletilmesine olan yaklaşımını altı alt bölüm altında ele almıştır.

1. Türkiye'de Sosyal Medyada Sözlü Dilin Kullanılması: Bu bölümde yazar farklı araştırmacıların ve kuramcılarının sosyal medya-sözlü dil üzerine görüşlerine yer vererek kavramsal açıklığı tamamlamaya çalışmış ve eleştirel bir yaklaşımla sosyal medyanın etkilerini açıklamıştır. "... aktarılan mesajlar anlamsız ve gereksizdir. Böylece dilin bu şekilde dönüşümler yaşaması yazılı kültürü olumsuz şekilde etkilemekte ve bozmaktadır. Bu oluşan yapı yeni iletişim teknolojileri sayesinde oluşmuş ve yeni medya oluşumları enformasyonu yeniden şekillendirmiştir." (s.79). Bölümün son paragrafında da yazarın yer verdiği görüşleri eleştirel yaklaşımını ortaya koymaktadır.

2. Yeni Medya Ortamında Görsel Kültürün Yükselişi: İnternet Haberciliğinde Sanal Oluşumlar ve Fırsatlar: Yazar bu bölümle internet teknolojisi ile değişen habercilik ve gazeteciliğin ortaya çıkardığı etkiler üzerinde durmaktadır. Bu bölümde ayrıca görsellerin insanların algılarındaki etkileri eleştirel ve açıklayıcı bir yaklaşımla ortaya koymaya çalışmıştır.

3. Yeni İletişim Teknolojilerinin Üretim Biçimlerinin Değişimine Katkısı: Geleneksel Gazeteler ve İnternet Haber Siteleri: Bu bölümde haberciliğin internet ortamına taşınması ve yeni medya bağlamında ortaya çıkan sonuçları hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır.

4. Haberde Nesnellik Miti ve İnternet Haberciliği: Yazar bu bölümde objektifliğin ve öznelliğin ilişkisini ortaya koymaktadır. Bunu da ekonomik, sosyo-politik ve yeni medya açısından eleştirel bir yaklaşımla ele almıştır.

5. Neoliberal İletişim Politikaları Çerçevesinde Yeni Taktikler, Yeni Oluşumlar: Türkiye'de 2000'li Yıllar Sonrası Medya: Bu bölümde yazar, dilin yeni medya ile çeşitlenen kanallarını politika ve siyaset zemininde tartışarak ele almaktadır.

Açıklamalarını yaparken Türkiye örneklerini ele almış ve eleştirel, akıcı bir anlatımla sunmaktadır.

6. Bilginin Özgürleşememe Sorunu: Neoliberal Ortamda İnternet İçeriğine Müdahaleler: Yazar bu bölümde internet ortamındaki özgürlükleri ve kısıtlamaları sorgulayarak bilginin yeni medya araçları ile aktarılması üzerine bir tartışma içerisine girmiştir.

Sonuç olarak yazar kitabın ikinci bölümünde yeni medya odaklı durmuş ve dayandırdığı temelleri yeni medya araçlarının dilin üzerindeki etkisi bağlamında ortaya koymaya çalışmıştır. Ortaya koyduğu tespitleri dilin aktarılmasında önemli rol oynayan internet haberciliği, sosyal medya platformları ve dijital özgürleşme kavramları altında tartışarak farklı boyutlar ortaya koymuştur.

Sonuç ve Değerlendirme

Yeni Medya alanında literatüre her geçen gün yeni çalışmalar eklese de özellikle Türkiye'de alanın bakırlığı ve birçok sosyal bilimler disiplininden etkilenmesi bağlamında bu çalışmada incelenen kitap gibi eserlerin ortaya çıkması önemlidir. Dilin geçmişten günümüze olan önemini ve gelişen teknoloji ile çeşitlenen iletişim kanallarının artması sonucunda günümüzde dilin teknoloji üzerinde ilerlemeye devam edeceği görülmektedir. İncelenen "Dil ve Yeni Medya" kitabında da bahsedildiği gibi sosyal medya, internet haberciliği kısacası internet platformları dilin bireyler arası ve hatta toplumların toplum arası etkileşimde ön planda kalmaya devam edeceği ortaya koymaktadır. Yazarın kitabın sonuç bölümün "Son Yerine" diye başlık atması dahi bu gerçekliği desteklemektedir.

Kaynakça

Çelik, Hüseyin. (2018). Dil ve Yeni Medya. İstanbul: Doğu Kitabevi.

Uğur Çakır - Kitap İncelemesi - Çelik, Hüseyin (2018). Dil ve Yeni Medya. İstanbul: Doğu Kitabevi